

Mijn weekblad

Redacteur Ton Oosterhuis

Deze week weer allerlei in *Mijn weekblad*

De afkomst van plaatsnamen

Een van de leukere wetenschappen vind ik de etymologie die de herkomst van onze woorden en plaatsnamen onderzoekt. Ik geef als voorbeeld de etymologie van mijn huidige woonplaats Rhoon. Oorspronkelijk luidde de naam *Roden* naar het roden of rooien van bomen en struiken om het grondgebied bewoonbaar te maken. Later werd de naam wat deftiger gemaakt door een *h* toe te voegen en kon de fantasie op hol slaan. Weldra werd de geschiedenis opgetuigd met verhalen over ridders die heldendaden hadden verricht op het eiland Rhodos. In het streekarchief van onze oudheidkamer staat nog steeds officieel geboekstaafd: "In januari van dat jaar (1199) schonk Dirk VII, graaf van Holland, aan Biggo van Duyveland het recht om de grienden onder Barendrecht in te polderen. Van Duyveland was een Zeeuwse edelman die zich op Rhodos als kruisvaarder had onderscheiden en door Frederik Barbarossa tot ridder was geslagen Hij noemde de nieuwe polder 'Rhoeden' naar het eiland Rhodos."

Iets soortgelijks overkwam het ernaast gelegen dorp Poortugaal. Volgens mij in de Romeinse tijd (zoals uit opgravingen is gebleken) de havenstad Portus Gallus (Keltische haven) die het contact met Brittannië onderhield. Maar ook in dit geval verzon men de heldendaden van een kruisvaarder, zoals in dit fragment van de studie die J.W.Regt er in 1848 over schreef:

De naamsoorsprong van Poortugal ligt in het duister. Men vermoedt uit het wapen der heerlijkheid Poortugal, hetwelk veel overkomt met dat van het koninkrijk Portugal, dat de eerste edelman, aan wien het ambacht in leen werd uitgegeven, een Portugees van afkomst is geweest, en het om die reden naar zijn geboorteland zal genoemd hebben. Welligt is hij een kruisvaarder geweest, die onder Graaf WILLEM I in het jaar 1219, een roemrijk aandeel gehad heeft o. m. a. in de bevrijding van den Portugeeschen Koning van eene jaarlijksche opbrengst van 1000 Christenslaven, aan den Keizer van Marokko.

Al jaren ben ik een fan van Adri de Groot met zijn dagelijks fotodagboek op Internet. Hierbij zijn foto van een roodborstje (*Erithacus rubecula*) in Zoetermeer, waarbij hij de volgende tekst noteerde: "Het allervriendelijkste vogeltje dat ik ken is de roodborst. Althans, vriendelijk voor mensen. Als je paddenstoelen fotografeert, of in de tuin aan het rommelen bent, of gewoon in het veld bent, komt hij nieuwsgierig dichterbij: wat ben je aan het doen? Kopje scheef, trouwe 'hondenogen'. Soms roept hij je dan, een hoog tsie-geluidje, of rikketiket hij wat. Uiteraard hoopt hij op een wurm."

Spelen met woorden

Via de email kwam ik in contact met taalkundige Liesbeth Koenen. Ooit schreef ze in NRC Handelsblad (1 maart 2014): "Klapzoen en duffel. Je had er de verbluffend originele blik van Hugo Brandt Corstius voor nodig om daar de innerlijke tegenstrijdigheid in te zien. Klap en zoen. Duf en fel." Dit herkende ik en ik zond haar mijn *Alternatieve woordenboek* dat ik ooit publiceerde in *Restanten uit het magazijn*, een boek voor vrienden en familie. Haar reactie was verblijdend positief: "Zeer veel dank voor uw fantastische mail. Overduidelijk heeft u dat oog ook. Uw alternatieve woordenboek is van topkwaliteit. Verrukkelijk. En zelfs basalt zat er toen al tussen."

Meer hierover in de bijlage van deze week.